

زندگی در جدال آب و حباب

18 اسفند 1400

مروری بر آثار نقاشی طاهره صمدی طاری

طاهره صمدی طاری از جمله هنرمندان معاصر زن ایرانی است که به سبب فعالیت‌های مستمر و درخشانش در هنر نقاشی توانسته خود را به عنوان یک هنرمند شناخته‌شده در عرصه هنرهای تجسمی ایران و جهان مطرح کند و چنین دستاوردی در میان تاریخ هنرمندان زن این مرز و بوم امری کم‌سابقه است.

آخرین نمایشگاه انفرادی طاهره صمدی در گالری اعتماد و به سال 1399 برگزار شد که شامل آثاری متنوع از «مجموعه بی‌ثباتی»، کالکشن جدید هنرمند بودند. در این مجموعه برخی عناصر نوظهور مانند حباب و آب‌های شفاف در آثار او دیده می‌شوند. این مجموعه به واسطه ترکیب‌بندی‌های خاص که حاصل فضاسازی‌های سنگی و شیشه‌ای، کاراکترهای پرتحرک پیچیده شده در پارچه‌های پرچین و چروک، آسمان ابری و آب‌های شفاف و پرحباب هستند، وجه جدیدی از توانایی‌های صمدی را در استفاده از عناصر مختلف برای ساخت مفاهیم ذهنی نمایش می‌دهد. در این مجموعه که همچنان ادامه دارد، تعامل میان موجودیت انسان و فضا، به واسطه انعکاس و شفافیت عناصر، مفاهیم متضادی چون قدرت و ظرافت، استحکام و شکنندگی، حرکت و سکون را شکل می‌دهد که با رنگ‌پردازی‌های غنی و نزدیک شدن فضاسازی‌های محیطی، فیگورها، پارچه‌ها، حباب‌ها و آب‌ها، چشم‌نواز، جذاب، رویایی و در عین حال پرمفهوم است.

با آنکه تمامی عناصر تصویری واقع‌گرایانه کار شده‌اند، اما قرارگیری این عناصر در کنار یکدیگر فضایی خیالی را شکل داده که به دلیل سکوت حاکم بر فضا و حرکات رقص‌گونه کاراکترها خصوصیتی وهم‌گونه و رازآمیز نیز دارد. موفقیت این نمایشگاه که در زمان اوج‌گیری کووید 19 برگزار شد، امری قابل پیش‌بینی بود چراکه صمدی در برگزاری نمایشگاه‌های انفرادی خود همواره از وجهی نو در نقاشی‌هایش پرده‌برداری می‌کند و به واسطه یکدستی در موضوع و محتوا مجموعه‌ای را به نمایش می‌گذارد که چشمان بیننده را اغنا می‌کند. این هنرمند از سابقه درخشانی در فعالیت‌های هنری و برگزاری نمایشگاه برخوردار است. او اولین نمایشگاه گروهی خود را در سن 18 سالگی و زمانی که در سال سوم هنرستان **هنرهای تجسمی دختران** مشغول به تحصیل بود برپا کرد و از آن زمان تاکنون آثارش را در بیش از 50 نمایشگاه گروهی داخلی و خارجی در کشورهای سوئیس، انگلستان، آمریکا، قطر و دوبی، و همچنین 5 نمایشگاه انفرادی نمایش داده و در 5 حراج بین‌المللی از قبیل حراج کریستیز دوبی، ساتبیز لندن و 6 دوره حراج تهران شرکت کرده است. چاپ آثار او در کتاب‌های خارجی چون «دیدگاه‌هایی نو در هنر معاصر ایران» (1) (2009) و کتاب «هنر معاصر ایران» (2) (2013) در انگلستان و همچنین آمدن نام او در کتاب‌های فارسی مانند «دایره‌المعارف هنر» (3) و «هنر معاصر ایران: ریشه‌ها و دیدگاه‌های نوین» (4)، نشان از جایگاه تثبیت‌شده او به عنوان یکی از هنرمندان فعال و شناخته‌شده امروز ایران دارد. آثار طاهره صمدی به واسطه استقبال منتقدین، مجموعه‌داران، استادان و

هنرمندان خیلی زود توانست به حراجی‌های داخلی و خارجی راه یابد. در سال 2008 و زمانی که تنها 27 سال داشت در حراجی ساتبیز لندن خوش درخشید و یکسال بعد هم در [حراجی کریستیز دویی](#) شرکت کرد و به عنوان جوان‌ترین بانوی هنرمند ایرانی آثارش حراج شد.

صمدی تاکنون در 11 حراج داخلی و خارجی حضور داشته و در عرصه بین‌المللی رکورد 19 هزار دلار را در حراجی کریستیز دویی سالی 2012 در عرصه بین‌المللی و در سیزدهمین دوره حراج بزرگ تهران در سال 99 نیز رکورد 100 میلیون تومانی را برای یک اثر 140x200 سانتی‌متر از آن خود کرده است. این هنرمند صاحب سبک از اولین نمایندگان انفرادی خود در گالری دی به سال 1386 مورد توجه منتقدین هنری قرار گرفت؛ نگاه خاص او به فضا، پیکره انسانی و برداشت شخصی‌اش از دغدغه‌های زندگی در فضاهای شهری معاصر، مشخصه آثاری بود که نوید ظهور هنرمندی جوان و با استعداد را می‌داد که در آینده‌ای نه چنان دور در تاریخ هنر معاصر ایران تثبیت می‌شود و بالواقع که پس از گذشت 22 سال این پیش‌بینی به ثمر نشسته است.

رویکرد شخصی طاهره صمدی در آثارش با دغدغه‌های وجودی و هویتی آمیخته‌اند. شاید ریشه این نوع از نگاه را بتوان در پایان‌نامه کارشناسی ارشد او که در بخش نظری زیر نظر دکتر محمد ضمیران در دانشگاه هنر به انجام رسید جست‌وجو کرد؛ رویکردهای اگزیستانسیالیسی در نقاشی، عنوان کلی پایان‌نامه او بود که در بخش عملی، خوانشی نوین را از امر وجودی در تابلوهای نقاشی‌ای که زیر نظر دکتر مهدی حسینی به اتمام رسیده بود به نمایش می‌گذاشت. پرسش از هویت، وجود، کنش و فعالیت عملگر اهمیت چیزی است که ذهن مخاطب را در مواجهه با آثار مختلف کاری صمدی به خود مشغول می‌دارد؛ چه آن زمان که پیکره‌های محو و سایه‌وار را در فضاهای خاکستری داخلی مشاهده می‌کنیم و چه در [پیکره‌های زن‌واره](#)، در هیاهوی رفت‌وآمد ترن‌های شهری، چه در فضاهای آینده‌گرا که با بناهای سترگ به تنگ آمده‌اند و چه در آخرین آثار هنرمند که پیکره‌های زنان جوان، منفعل در میان آب و آینه سکنای گزیده‌اند. در تمامی این آثار آن چیزی که ذهن را به اندیشه فرامی‌خواند اموری چون فردگرایی، بیگانگی، تنهایی، مسوولیت، مبارزه، انتخاب و آزادی است که همان اصول تفکرات اگزیستانسیالیستی است که از تهدید امنیت ناشی می‌شود و کنشی فعال و ثمربخش را در برابر هستی طلب می‌کند. این دغدغه در بیان تجسمی آثار صمدی با رویکردی واقع‌گرایانه رخ می‌دهد و در عین حال رو به سوی عالمی خیالی دارد؛ چیزی که جنس این آثار را به مرز سوررئالیسم و گاهی اکسپرسیونیسم نزدیک می‌کند هرچند به واسطه بیانگری شخصی هنرمند، در هیچ‌کدام از این قالب‌ها نمی‌گنجد و جهانی را تجسم می‌بخشد که در عین چشم‌آشنا بودن، غریب و حادثه‌خیز است؛ غربتی که به واسطه آسمان ابری، پیکره‌های شبه‌وار و انسان‌های تنها نمایان می‌شود و حادثه‌ای که در فضاهایی مه گرفته و در حرکت ترن‌ها، هواپیماها و ماشین‌ها به تعویق می‌افتد و پیکره‌های نقاشی را به پنهان شدن در زیر چترها، یا جست زدن بر فراز آب‌ها وا می‌دارد. چنین نگرشی از نسبت میان انسان و عالم برمی‌خیزد، چراکه به واسطه وجود آدمی است که عالم معنا می‌یابد و هرچیز، تنها در نسبتی که با انسان برقرار می‌کند قابلیت باز معنا شدن را داد. از این رو در گستره نقاشی‌های زیبا و چشم‌نواز این بانوی هنرمند، هر شی‌ی ره به وادی نماد می‌برد؛ زندگی در کشاکش سرعت دنیای مدرنیته، چون ترنی در گذر است و حجم مشکلات و مصائب زیسته، بسان توده ساختمان‌های بزرگ، سنگین و سربه فلک کشیده‌اند. در چنین عالمی زن که تا پیش از این در تاریخ زیسته بشر، همواره بسان جنس دوم و منفعل نمایش داده می‌شد به عرصه هستی فراخوانده

می‌شود و این‌بار امکان آن را می‌یابد که تغییر دهد، عمل کند و فضا را به امید صبحی روشن، سرشار از حس لطیف بودن سازد.

این کنش‌گرا بودن **زن در عرصه زندگی امروز**، ریشه در زن بودن هنرمند و تجربه زیسته او دارد؛ دنیای امروز در کنار تمامی سختی‌ها و پیچیدگی‌ها، عرصه نوظهوری برای زنان است و به همین دلیل پرسوناژهای زن در آثار صمدی بسان مبارزانی قوی و پرتلاش ظاهر می‌شوند که جدا از نژاد، قومیت و سن، به واسطه لباس‌های خوشرنگ و مد روز خود در تصویر دیده می‌شوند و بیننده را به دیده شدن ظرایف وجودی خود فرا می‌خوانند. این دیده شدن به دلیل پوشیده بودن صورت‌ها با ماسک‌های تیره، هویت فردی را از پرسوناژها جدا می‌کند؛ حتی دست‌ها و پاها با رنگ خاکستری ظاهر می‌شوند و از جسمانیت می‌گریزند و بدین ترتیب این‌بار، زن و زنانگی را نه در موقعیت آبژکتیو و شی‌واره، بلکه با رویکردی سوژکتیو و ذهن‌گرایانه به تصویر می‌کشند که امکان همزادپنداری را برای مخاطب در هر مکان و هر زمان دوچندان کرده و او را به دیدن و ادراک بُعد وجود انسانی خود دعوت می‌کنند. دقت در اجرای دقیق و پاکیزه اثر نقاشی، با متریال رنگ و روغن سبک خاصی را در نقاشی **طاهره صمدی** رقم زده که از رویکرد وسواس‌گونه و ایده‌آل‌گرای نقاش خبر می‌دهد. فضاسازی‌ها به طرز عجیبی تمیز است و دقت در کنار هم قراردادن عناصر مختلف خط و سطح، به گونه‌ای است که هیچ عنصری را نمی‌توان نادیده گرفت یا حذف کرد و بدین جهت کمپوزیسیون‌های شکل‌گرفته در اثر، از چنان ساختار قوی‌ای برخوردارند که دانش تجسمی نقاش را به رخ می‌کشند. در واقع دنیایی که صمدی شکل می‌دهد یک آرمانشهر است که با وجود مدرن بودن، پیکره انسانی را در ساختار خود محبوس کرده و او را به تنگ آورده است. گویی «نیروهای پنهان» (5) بر فضا حاکم است و «بی‌ثباتی» (6) عجیبی را سبب می‌شود که انسان را به حرکت، گریز و مبارزه وادار می‌دارد. در چنین فضایی پیکره‌ها چنان مشغول به خود شده‌اند که فارغ از آگاهی حضور دیگری، به تقابل با فضا برمی‌آیند؛ با عجله گذر می‌کنند، چتر را بر سر می‌کشند، به بالا خیز برمی‌دارند، می‌پرند و بدن را در برابر هجومی ناگهانی سپر می‌کنند؛ هرچند جنس این هجوم می‌تواند به لطافت آب یا شفافیت و شکنندگی حباب باشد. تلاش در جهت ایستادگی و تاب‌آوری همراه با پذیرش خود و دیگری، نوید امیدبخشی است که مخاطب از مواجهه با تابلوهای بزرگ و خوش‌رنگ طاهره صمدی دریافت می‌کند. امید به فردایی روشن که در آسمان‌های باز و شفافیت آب‌های پُر حباب و ساختمان‌های شیشه‌ای انعکاس می‌یابد و لذتی تعلیق‌وار را از بودن در میان آسمان و زمین، یا فرورفتن در آب‌های عمیق در خاطر زنده می‌کند. در چنین فضایی تنها باید به رقصی موزون پرداخت و با آهنگ هستی هماهنگ شد و تلاش کرد طنابی را که پای انسان را به علایق، باورها، سنت‌ها، خاطرات و دلبستگی‌ها بسته به دست گرفت و با اقتدار به فردایی روشن اندیشید.

پاورقی

Amirsadeghi, Hossein (2009) . Different Sames: New Perspectives in -1 Contemporary Iranian Art, Tames & Hudson, London, UK.

2- Keshmirshekan, Hamid (2013) Contemporary Iranian Art: New Perspectives, Saqi Books, Great Britain

3 - پاکباز، رویین (1396) دایره‌المعارف هنر (دوره سه جلدی)، تهران: انتشارات فرهنگ معاصر.

4- کشمیرشکن، حمید (1394) هنر معاصر ایران (ریشه‌ها و دیدگاه‌های نوین)، تهران: نشر نظر.

5- نام مجموعه هنرمند

6- نام مجموعه هنرمند